

7. Присяжнюк Л.Ф. Свій / чужий у художній семантиці (на матеріалі романів Г. Гріна). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. С. 129–132.
8. Ушневич С. Садомазохістична природа тілесності у малій прозі Ольги Деркачової. *Сучасні літературознавчі студії*. Літературний дискурс: транскультурні виміри. 2015. Вип. 12. С. 583–589.
9. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.

**Ковтун Ю.О.**

*учитель англійської мови,*

*української мови і літератури*

*НВК «Марганецька ЗОШ I-III ступенів –*

*дошкільний навчальний заклад»*

*Марганецької міської ради Дніпропетровської області*

**Землянська А.В.**

*кандидат філологічних наук,*

*доцент кафедри української і зарубіжної літератури*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

## **ОБРАЗ ЗАХИСНИКА БАТЬКІВЩИНИ В АРТ-ПРОЄКТІ ОЛЕГА ГОНЧАРЕНКА «АТО. МОМЕНТИ ІСТИНИ»**

**Анотація.** У статті розкриваються образи захисників України – воїнів, волонтерів, жінок і чоловіків, які ризикують власним життям, виконуючи свій громадянський обов'язок. Увагу акцентовано на тому, як поет підсилює героїчний пафос художніх текстів та виражає своє захоплення і глибоку повагу до образів героїв за допомогою візуального ряду, представленого фотографіями з місця подій. Доведено, що поєднання візуального та словесного рядів у поезії О. Гончаренка «оживлює» його тексти, посилює емоційно-чуттєве сприйняття творів, сприяє утвердженню національно-патріотичної ідеї.

**Ключові слова:** образ, арт-проєкт, візуальний образ, духовні цінності, національно-патріотична ідея.

Збірка сучасного українського поета і прозаїка, члена Національної спілки письменників України О. Гончаренка «АТО. Моменти істини» вперше

була презентована в Мелітопольському краєзнавчому музеї у 2016 р. Виставка представлена 100 заламінованими плакатами формату А-4, завдяки чому вона дійсно мобільна, доступна та швидка в підготовці до демонстрацій, що дозволяє легко її переміщувати за будь-яких умов поштовими і транспортними засобами. Замість прослуховування художніх текстів відвідувачі заходів мають змогу знайомитись із ними як виставковими експонатами, адже вірші від початку супроводжувались тематичними фотографіями й оформлювались автором на окремих аркушах паперу, які на презентації були розвішані на стендах. Лише згодом ці аркуші були зібрані у своєрідний альбом фото-поетичних колажів, який за потреби розділявся на ці окремі сторінки, тож став дуже зручною пересувною виставкою. Ці тексти читались на території проведення антитерористичної операції на сході України, у закладах середньої та вищої освіти, бібліотеках та інших культурних центрах по всій країні. Згодом її виклали на сайті Деміївської бібліотеки [1], і на сьогодні (за виключенням кількох подарункових примірників, виданих за кошти спонсорів. – *авт.*) збірка існує лише у вигляді альбому та в цій електронній версії.

Альбом був відзначений кількома нагородами, зокрема перемогою в конкурсі в м. Одеса в номінації «Рубежі мудрості та безсмертя» (2016), а сам О. Гончаренко отримав за нього від міністра оборони України С. Полторака літературну премію імені Богдана Хмельницького та медаль «За сприяння Збройним Силам України» (2017). Крім того, за створення цієї виставки автор посів I місце на VII Загальнонаціональному конкурсі «Українська мова – мова єднання» (2016).

Збірка не випадково отримала державні нагороди, адже, як зауважує П. Остап'юк, «якщо 2014-го року (коли почалася війна між Росією та Україною. – *авт.*) душа ще боліла майже у кожного, резонувала на кожний вибух і схлип, то нині ми успішно адаптувалися і до такого щодення, якое на рівні підсвідомості відмежовуючись від «неприємних подразників», навіть якщо то – щоденна загибель одного, двох чи трьох бійців... Тобто, заради пробудження закоцюблих у байдужості душ нині правда і має бути отакою – оголеною раною, криком про допомогу, але разом із тим і лебедією про любов, і молитвою за перемогу, і сагою про надію, і зримою проявою віри в майбутнє» [3].

О. Гончаренко не вперше «озвучує» фотографії. Варто взяти до уваги, наприклад, трилогію «Мелітопольська паралель», «Столиця. Черешнева Столиця» та «Медовий блюз» (2011–2012), де автор змальовував мешканців Мелітополя, його особливості, культурне життя, повсякдення, поєднуючи свої словесні твори із візуальним оформленням у вигляді світлин як

фотографів-професіоналів, так і пересічних громадян, фрагментів афіш, що відображено детальніше у одній з наших статей [2] та в інших студіях викладачів кафедри української і зарубіжної літератури Мелітопольського державного педагогічного університету [див.: 5]. На створення цієї збірки, присвяченої воєнним подіям в Україні, поета підштовхнула ідея волонтерської організації «Побратим» м. Мелітополя щодо видання альманаху про події на Донбасі очима їх учасників: військових, волонтерів, місцевих мешканців та ін. О. Гончаренко сам активно займається волонтерською діяльністю, кілька разів відвідував військових на передовій, тож упевнений, що в зоні воєнних дій знаходяться найдостойніші люди, які варті уваги й оспівування. Автор захотів також допомагати їм словом, адже переконаний, що саме воно допомагає журналістам, поетам боротися, давати іншим надію, віру, впевненість у перемозі [4].

Як стверджував сам поет, частина із фото, використаних у збірці, є світлинами, зробленими самими військовими на передовій, часто мобільними телефонами. Згодом вони були передані волонтерам для альманаху. Інші фото авто робив сам під час візитів до зони АТО або знаходив у мережі Інтернет. Деякі робились із певної нагоди пересічними мешканцями Мелітополя або волонтерами. Поет ретельно підійшов до їхнього відбору й словесного оформлення у своїх віршах.

Так, воїни, що відстоюють територіальну цілісність України та її незалежність, є для поета нащадками славетних козаків, носіями вільного духу, палкими борцями за рідну землю, готовими повернутися з мертвих, аби й далі запалювати серця живих до боротьби:

*...не треба навіть і гукати нас,  
бо ми й самі вертаємося з Неба.  
Із раю починаємо ісход,  
розбризкуємось в явність по кровинці –  
у кожний полк і батальйон, і взвод –  
у кожного живого українця [1].*

Поет з пошаною ставиться до воїнів: він називає їх «Залізною Сотнею», «солдатами свободи», «авангардом Золотого народу», «ясними адептами сонцесходу», які «зоряноокі, мов святі...» [1]. Саме ці люди готові боротися за кожний клаптик рідної землі, стояти день і ніч на варті спокою, продовжувати справу, розпочати Небесною Сотнею. Тому й світлини, на яких вони зображені, зроблені, переважно, в перервах між боями, під час навчальних тренувань, після обстрілу, коли поранені щосили прагнуть вижити й повернутись у стрій.

Відстоювання об'єктів для цих нащадків козаків є справою честі, адже, проявивши слабкість одного разу, справжній воїн втрачає найважливіше – свій дух:

*Тут перед кулею завжди стоїш навпрост –  
немов мішень... Та не про теж і йдеться!  
Ні, не блокпост це зовсім, а форпост –  
любові, честі, гордості фортеця... [1]  
(«Ворог не пройде!»)*

Дуже символічним є фото, що супроводжує ілюструє вірш «Все буде – Україна!». Рука, що видніється з військової форми захисного кольору, брудна від землі, стерта до крові, прикрашена жовто-блакитною стрічкою, з тих, які передають на фронт майстрині-волонтерки, прагнучи підтримати бойовий дух і сповістити воїнів, що вони в тилу мають підтримку. Ця рука впевнено тримається на зброї, тож зображення викликає відчуття спокою, захищеності. Остаточо це відчуття закріплюють рядки поезії:

*Як стане мало наших крил і рук,  
вгриземся у п'яді ці зубами!  
<...>  
Це – наша твердь! Й наш Материк – навруг!  
Тож далі вже не пустимо руїни:  
тут нині син, отець, і брат, і друг,  
тому тут буде вічно Україна! [1].*

Переважна більшість віршів так само завершуються оптимістичними прогнозами, сповненими героїчного пафосу, хоча на підтекстовому рівні стає зрозумілим, що боротьба дуже важка й виснажлива, і потребує неабияких внутрішніх зусиль і душевної витримки. «Мені сказали, що фото заважкі, – розповідав поет на презентації фото-поетичного альбому журналісту газети «Індустріалка», – але я вважаю, що замовчувати, замальовувати рожевими фарбами те, що відбувається, – це неправильно. Ми маємо нести правду людям, тому що дехто не помічає, що йде війна, що гинуть мирні мешканці, бійці, що міста стоять в руїнах, і що це велике горе. <...>. Ми дуже-дуже недалеко, і щоб усе це не наступило на нас, те маленьке, що ми здатні робити, треба зробити» [4].

Не випадково, окрім військових, героями фотографій, внесених у альбом, і поезій О. Гончаренка стали ті люди, які їм допомагають, на фронті і в тилу: військові капелани, священники, волонтери. Так, наприклад, вірш «Волонтеркам» супроводжується світлиною, на якій зображено засновницю волонтерського руху в Мелітополі, очільницю ГО «Небайдужі» Людмилу Шведюк, Галину Микитинець та Неллі Віталі. Вони стоять, покриті

українським прапором, поруч із представниками батальйону «Азов», як завжди, з тими, кого підтримують і кому допомагають. Їхній внесок у справу перемоги над ворогом автор поезії вважає безцінним:

*Недарма кличуть вас бійці,  
коли інші вже не допоможуть:  
на жіночій жазі жалю  
ви приходите в миті скрути [1].*

Тому поет зізнається їм в любові, такій сильній, що зрівнятися з нею, на думку митця, може лише ненависть до ворога.

Окрему увагу у творах приділено й жінкам-воїнам, тим, хто свідомо відмовився від традиційної ролі берегині родинного вогнища («Вам би в коси – весільні стрічки...», «Вам би – сонця в весінньому полі», «Вам любові б – у очі якраз!»), допоки у рідній країні біда. Тепер вони є втіленням Оранти, захисниці українського краю від ворогів. Автор розвиває цю думку і робить глибоко філософський висновок:

*У війни не жіноче обличчя,  
але, справді, жіноча душа... («Лицарівни») [1].*

Жінки-воїни, жінки-волонтерки, українки надихають письменників, які ведуть боротьбу словом, та воїнів на фронті. Це підтверджує сторінка поетичного альбому із зображенням мелітопольської журналістки, волонтерки ГО «Побратим», болгарки за походженням і українки в душі Анни Форис, яка разом зі своїм сином співає гімн України:

*Заспівай, українко, як мати співала,  
розпустивши над безднами коси,  
щоб усі (навіть мертві!) сьогодні згадали:  
«Згинуть таті – як висохнуть роси!» [1]  
(«Заспівай, українко!»).*

Тож українки-волонтерки, поєднання жіночої тендітності й сили, є для поета символом майбутньої Перемоги, у якій він не сумнівається. Тому й пише у вірші «Кровна рідня», поєднаному зі світлиною, на якій стоїть сам О. Гончаренко із представниками батальйону «Азов» та юною волонтеркою Вікторією, що всі ненависники українського, злі коментатори цих фото в соцмережах пощезнуть, замовкнуть навіки, коли

*...свою бандерівську принцесу  
в тозі Свободи ми зведем на постамент! [1].*

Таким чином, образ молодой українки вписується в загальний контекст символів демократії, свободи, справедливості, перемоги (скульптури Батьківщина-Мати (м. Київ, Україна), статуя Свободи, що осяє світ

(м. Нью-Йорк, США) та ін.). Можна повести асоціативний зв'язок: боротьба України за свою територію справедлива, тож перемога немінуча.

Поезія О. Гончаренка сповнена філософії життя, мудрих порад, яким має керуватися людина, щоб зберігати свою людську сутність, щоб розуміти, де її місце і в чому її призначення. У збірці «АТО. Моменти істини» основний пафос – гуманістичний:

*Бач, у нас, і у зраних, ще доброти  
вистача на Всесвіт увесь:  
на щеня і на квітку, на кожне дитя,  
всякий стогін, ридання і крик.*

<...>

*...добро воздасться добром все одно,  
і трапляється добре лиш з добрими [1] («Доброта»);*

або

*Дурниця – що зірвало дах у світу,  
допоки не понищено Основ! [1] («Зране село»).*

Майбутнє можливе, за поетом, лише якщо жити за законами предків, берегти те, що споконвіку живило українську душу, слугувало життєвими орієнтирами: рідну землю, мову, культуру, морально-етичні цінності.

Завдяки тому, що збірка переважно «прочитується» у вигляді альбому, автор має змогу варіювати її зміст – змінювати фото на такі, що краще розкривають сенс вірша, або коригувати самі поезії. Життя змінюється, війна набуває нових нюансів, тож і проблематика віршів стає ширшою, а зміст окремих понять набуває нових значень, що виражається у відповідних словесних і візуальних образах.

Отже, альбом фото-поетичних колажів «АТО. Моменти істини» є своєрідною хронікою війни, яка фіксує не стільки послідовність подій, скільки їх наслідки, деталі, особливі риси. Фотофіксація людей і вражень концептуально доповнене художніми текстами, які значно поглиблюють зміст зображеного, увиразнюють його, сприяють міркуванню над особливостями війни та її згубним впливом на людське життя і життя цілої країни.

Але насамперед – це гімн тим людям, які щодня ризикують своїм життям задля миру і спокою в Україні, захисту своєї рідної землі та свого народу. Тож головні герої поезій О. Гончаренка постають нащадками славних козаків, мужніх, сильних, впевнених у своїй правді, а жіночі образи вміло поєднують маскулітну стійкість і непохитність із прагненням зберегти духовні основи буття, підтримати воїнів у їх нелегкому обов'язку.

*Література*

1. Гончаренко О. АТО. Моменти істини. URL : [https://bibldemeevskaja.blogspot.com/2018/07/blog-post.html?fbclid=IwAR0vYfpZp-iu9TxKaA5y z2s\\_AE\\_zQRBMBGQsmmCVmCLi2xBuUfJmdQHEcbA](https://bibldemeevskaja.blogspot.com/2018/07/blog-post.html?fbclid=IwAR0vYfpZp-iu9TxKaA5y z2s_AE_zQRBMBGQsmmCVmCLi2xBuUfJmdQHEcbA).
2. Ковтун Ю.О., Землянська А.В. Музичний вимір фото-поетичних колажів про Мелітополь. *Українська література в загальноєвропейському контексті* : зб. наук. праць. Мелітополь, 2019. Вип. 3. С. 135–139.
3. Остап'юк П. Моменти істини незнаній війни... *Книгобачення*: український видавничий портал. URL : <https://knyhobachennia.net/?category=28&article=2849>.
4. Поет Олег Гончаренко «вывел» моменты истины из фото и стихотворений. *Индустриалка*. 2016. 27.03. URL : <http://iz.com.ua/zaporoje/95254-poet-oleg-goncharenko-vyvel-momenty-istiny-iz-foto-i-stihotvorenij>.
5. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.

**Копейцева Л.П.**

*кандидат філологічних наук,*

*доцент кафедри української і зарубіжної літератури*

**Кара С.А.**

*студент магістратури*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

**АВТОРСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МІФОСТРУКТУР  
У РОМАНІСТИЦІ Р. ІВАНИЧУКА**

***Анотація.** У статті охарактеризовано міфоструктури у вітчизняному літературознавстві. Дослідження ґрунтується на романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи». У статті велику увагу приділяється інтерпретації міфологічних мотивів, міфологічних міфів та легенд, як міфопоетичних константів у парадигмі творчості митця*

***Ключові слова:** міфологічна свідомість, міфоструктури, авторська інтерпретація*

Роман Іваничук – визначна постать сучасного українського літературного процесу, він увійшов в історію вітчизняної літератури як